

Dokumentation av regionkonferens
Nationella minoriteters rättigheter i Västerbottens län

Lycksele den 14 november 2013

Länsstyrelsen
Stockholm

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Innehållsförteckning

Inledning	sid 4
<i>Länsstyrelsens uppdrag och bakgrunden till lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk</i> Lars Lustig, länsråd, Länsstyrelsen Västerbotten	<i>sid 4</i>
<i>Genomgång av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt diskrimineringslagen</i> Håkan Törnström, chefsjurist, Länsstyrelsen Västerbotten	<i>sid 5</i>
<i>Länsstyrelsens jämställdhetsuppdrag samt koppling till nationella minoriteter</i> Maria Stefansson, jämställdhetshandläggare, Länsstyrelsen Västerbotten	<i>sid 8</i>
Tema 1 Rätten till information	
<i>Tillgänglighet för alla i ett flerspråkigt samhälle</i> Jennie Spetz, utredare, Språkrådet	<i>sid 10</i>
<i>Har vi rätten till information?</i> Carinne Sjöberg, Judiska föreningen, Umeå	<i>sid 11</i>
Tema 2: Rätten till språk och kultur	
<i>Aktuellt i förskola och skola</i> Gunnar Stenberg, undervisningsråd, Skolverket	<i>sid 13</i>
<i>Att hitta hem – om sökandet efter ett språk och en samisk identitet</i> Ann-Helén Laestadius, författare och journalist	<i>sid 15</i>
Tema 3. Rätten till inflytande	
<i>Vad betyder rätten till inflytande och hur långt har vi kommit?</i> Charlotta Wickman, departementsråd, Arbetsmarknadsdepartementet	<i>sid 16</i>
<i>Jämlikhet i samhället – en självklarhet?</i> Ulla Barruk Sunna, ordförande för den samiska delegationen i Umeå	<i>sid 17</i>
Avslutning	<i>sid 20</i>

Bakgrund

Sedan den 1 januari 2010 gäller lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i Sverige. Den ger de fem nationella minoriteterna – samer (som också är ett urfolk), sverigefinnar, torne-dalingar, judar och romer – särskilda rättigheter till information, skydd för sina språk och kulturer samt inflytande i frågor som berör dem. Särskilt viktiga är barns rättigheter till sitt språk och sin minoritetskultur.

Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län har ansvar att följa upp lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Konferensen Nationella minoriteters rättigheter i Västerbottens län arrangerades av Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län i samarbete med Länsstyrelsen Västerbotten. Under dagen belystes minoriteternas lagstadgade rättigheter i förhållande till kommuner, landsting, regioner och andra myndigheter. Konferensen var indelad i tre teman: rätten till information, rätten till språk och kultur samt rätten till inflytande. Sakkunniga och företrädare för minoriteterna förklarade vilka skyldigheter det offentliga har och varför det är så viktigt att leva upp till lagens intentioner.

Under konferensen gestaltade också Kim Rhedin Hüttner och Jan Simonsson från Scen & Synergi – Teater för arbetsliv och samhälle, med hjälp av både humor och allvar, arbetet med att implementera lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i en fiktiv kommun.

Konferensen samlade drygt 100 personer från nationella minoritetsorganisationer, regeringskansliet, kommuner, landsting och andra myndigheter.

Stort tack till alla som bidrog med sina erfarenheter.

INLEDNING

Moderator Jenny Saba Persson, verksamhetsutvecklare vid Rättighetscentrum Västerbotten, inledde konferensen med att hälsa välkommen och ge en kort inledning till dagens konferens.

Länsstyrelsens uppdrag och bakgrunden till lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Lars Lustig, länsråd, Länsstyrelsen Västerbotten

I december 1999 beslöt riksdagen att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Riksdagen fattade också beslut om en minoritetspolitik och ett erkännande av fem nationella minoriteter – judar, romer, samer (som också är ett urfolk), sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoriteternas språk är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli (inklusive alla varieteter).

Gemensamt för de nationella minoriteterna är att de har befolkat Sverige under lång tid, och att de utgör grupper med en uttalad samhörighet. De har en egen språklig, religiös eller kulturell tillhörighet och – inte minst viktigt – en vilja att behålla sin identitet. Minoritetspolitiken omfattar frågor om skydd och stöd för nationella minoriteter och minoritetsspråk. Att stärka skyddet av de nationella minoriteterna är en del av Sveriges arbete med att värna de mänskliga rättigheterna.

2009 presenterade regeringen en ny minoritetspolitisk strategi med olika åtgärder. En del i detta är lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk som gäller sedan 1 januari 2010.

Sveriges 21 länsstyrelser styrs av två dokument från staten, en instruktion och ett årligt regleringsbrev. I instruktionen sägs att länsstyrelserna ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar. En länsstyrelse ska arbeta sektorsövergripande, samordna olika samhällsintressen och i förekommande fall samordna statliga myndigheters insatser. Länsstyrelserna ska integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet, särskilt skyddet mot diskriminering. I regleringsbrevet som kommer varje år sägs att länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om icke-diskriminering och mänskliga rättigheter belyses, analyseras och beaktas.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillsammans med Saminget sedan 1 januari 2010 ansvar att samordna och följa upp hur Sveriges minoritetspolitik genomförs i praktiken.

De fem nationella minoriteterna delar historia med Sverige och har funnits här lika länge som vi har haft en statsbildning eller längre.

Nationella minoriteter finns i alla kommuner i Västerbottens län, och det är allas vårt ansvar att de nationella minoriteternas rättigheter säkerställs och att språken kan leva och utvecklas. Lagens grundskydd, som handlar om information, språk och kultur samt inflytande, omfattar alla minoriteter och gäller i alla kommuner och alla län i hela landet. Det finns en särskild skyldighet att se till att grundskyddet får genomslag.

Att känna stolthet över sitt språk, sin kultur och sitt ursprung är fundamentalt för alla människor. Det handlar om vår kulturella identitet, att kunna ge våra barn känslan av kulturell och historisk tillhörighet, att föra språk och kultur vidare till nya generationer. Varmt välkomna till dagens konferens.

Genomgång av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt diskrimineringslagen

Håkan Törnström, chefsjurist, Länsstyrelsen Västerbotten

År 2000 ratificerade Sverige Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Fem nationella minoriteter (judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar) och minoritetsspråk (jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli inkl. alla varieteter) erkändes. Minoritetsspråkslagar skapades som gav rätt att använda finska, samiska och meänkieli i s.k. förvaltningsområden i Norrbotten.

Sverige fick dock kritik från Europarådet och minoritetsorganisationer för att lagstiftningen inte levde upp till Sveriges internationella åtaganden, och 2009 kom en ny minoritetspolitisk strategi, Från erkännande till egenmakt. Målet med den svenska minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjligheter till inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

En ny lag, lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724), trädde i kraft 1 januari 2010. I och med detta utökades förvaltningsområdena. Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk innehåller ett grundskydd som gäller alla nationella minoriteter och alla myndigheter i hela landet. I grundskyddet ingår:

- Skyldighet att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter (3§)
- Ansvar för att skydda och främja minoritetsspråken (4§)
- Ansvar för att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur – särskilt barnens utveckling av sin kulturella identitet och användning av språket (4§)
- Skyldighet att ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt möjligt samråda med representanter för dem (5§)

Lagen innehåller också ett utökat skydd inom förvaltningsområdena. Där har man rätt att använda finska, meänkieli och samiska hos myndigheter och domstolar. När en kommun i ett förvaltningsområde erbjuder plats i förskola eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25. kap. skollagen (2010:800) som kompletterar eller erbjuds i stället för förskola, ska kommunen erbjuda barn vars vårdnadshavare begär det plats i sådan verksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

En kommun i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket.

Utanför förvaltningsområden har man rätt att använda finska, meänkieli och samiska hos myndigheter om ärendet kan handläggas av personal som behärskar språken. Enskilda har alltid rätt att använda finska och samiska vid sina skriftliga kontakter med Riksdagens ombudsmän. Detsamma gäller vid enskildas skriftliga kontakter med Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen i ärenden där den enskilde är part eller ställföreträdare för part.

Diskrimineringslagen (2008:567)

Syftet med lagen är att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionshinder
- sexuell läggning
- ålder

Diskriminering:

- „..någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation..”
- „..ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna..”

Diskriminering kan vara direkt eller indirekt, den kan handla om trakasserier, sexuella trakasserier eller instruktioner att diskriminera.

Reglerade områden i lagen:

- Arbetslivet i vid bemärkelse
- Utbildning i vid bemärkelse
- Samhällsområdet i övrigt
- Offentliganställda

Arbetslivet – vem omfattas?

- Arbetstagare
- Arbetssökande
- Förfrågare
- Praktikanter
- Inhyrda/uthyrda

Utbildningsområdet:

- Barn, elever, deltagare och studenter
- Förskola till högskola
- Folkhögskolor och studieförbund
- Andra utbildningsanordnare

Samhällsområdet i övrigt, t.ex.:

- Varor, tjänster och bostäder m.m.
- Anordnare av allmän sammankomst eller offentlig tillställning (t.ex. bio, teater)
- Hälso- och sjukvård samt socialtjänst
- Socialförsäkringssystem, arbetslöshetsförsäkring och studiestöd

Diskrimineringslagen (2 kap. 17§) innehåller också ett utökat diskrimineringsförbud för offentligt anställda när de bistår allmänheten med upplysningar, vägledning, råd eller annan sådan hjälp, eller på annat sätt i anställningen har kontakter med allmänheten.

Vem kan bryta mot diskrimineringslagen?

Arbetsgivaren (principalansvar), näringsidkaren, utbildningsanordnaren etc. enligt 2:a kapitlet.

Vad blir följden?

Huvudman för verksamheten (principalansvar) enligt 5:e kapitlet kan dömas att betala diskrimineringsersättning. För brott mot förpliktelser i anställningen kan arbetsrättsliga åtgärder enligt kollektivavtal och lag bli aktuella.

Det krävs aktiva åtgärder mot diskriminering. Alla arbetsgivare ska bedriva ett målinriktat arbete för att främja lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Arbetsgivare med 25 anställda eller fler ska vart tredje år upprätta en jämställdhetsplan för sitt arbete.

Länsstyrelsen Västerbotten liksom övriga länsstyrelser ska stötta kommunerna i arbetet med de mänskliga rättigheterna, där minoritetsfrågor och antidiskriminering ingår. Vad kan Länsstyrelsen bidra med? Synpunkter välkomnas.

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

hakan.tornstrom@lansstyrelsen.se

Frågor från publiken:

Sigrid Stångberg, Vadtejen Saemiej Sijte (VSS):

– Jag anser att myndigheter lyssnar mer på samebyarna än på de samer som inte är medlemmar i en sameby. Det har man gjort sedan rennäringslagen kom 1971. Samerna är ju förutom nationell minoritet även ett urfolk, och landsbygdsminister Eskil Erlandsson sa vid Sametingets invigning att samerna omfattas av folkrättsliga principer och inbjöd till dialog. Jag undrar vilka Länsstyrelsen och Arbetsmarknadsdepartementet ser som samer. Är det endast medlemmar i samebyarna som räknas till den nationella minoriteten och urfolket samer som myndigheterna ska arbeta för? Ska rennäringslagen från 1971 vara viktigare än lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och de internationella konventionerna?

Håkan Törnström:

– Den nationella minoriteten samer är fler än de renskötande samerna. Som Lars Lustig nämnde är det så att de som känner sig tillhöriga till en nationell minoritet också är tillhöriga. Ibland har en gräns när det gäller samer dragits vid de som har rösträtt i Sametinget t.ex., men det synsättet har fått kritik. Det finns ingen fast gräns för vem som tillhör en nationell minoritet.

Charlotta Wickman, departementsråd, Arbetsmarknadsdepartementet:

– När Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter 2000 tittade regeringen på ramkonventionens definition av nationella minoriteter, och det finns ingen fast definition. Regeringen lämnade ett förslag till riksdagen om ett antal kriterier som ska vara uppfyllda för att en grupp ska vara en nationell minoritet. Riksdagen antog detta. Det handlar om grupper som har befolkat Sverige under lång tid, som har en uttalad samhörighet, en egen språklig, religiös eller kulturell tillhörighet och en vilja att behålla sin identitet. Sedan handlar det om självidentifikation, att

var och en själv avgör om han eller hon tillhör en nationell minoritet. I propositionen står: "Självidentifikation: den enskilde såväl som gruppen ska ha en vilja och strävan att behålla sin identitet". Det är alltså självvidentifikation man ska gå efter.

Sigrid Stångberg:

– Om man själv identifierar sig som same, har en stark tillhörighet i området och vill behålla och utveckla sin kultur och sitt språk enligt §4 i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, vilket det allmänna har ett ansvar för, hur kan då Länsstyrelsen utestänga så många?

Håkan Törnström:

– Det du tar upp är ett gemensamt problem skulle jag vilja säga. Vi har som förvaltningsmyndighet i uppgift att tillämpa rennäringslagen. Vi gör ingen egen bedömning av det.

Tapio Tamminen, Delegationen för finska språket i Umeå:

– Finns det någon annan svensk lag där det står "när det behövs", "så långt som möjligt", "helt eller delvis"? Lagen är tandlös. Det finns inga sanktioner för de myndigheter som inte följer den. Lagen gäller ju inte heller lika för alla minoriteter i hela landet, det är starkare rättigheter i vissa delar av landet och för vissa minoriteter.

Håkan Törnström:

– Den frågan vill jag passa till departementet – man kan ha synpunkter på de formuleringarna. Vi har ju börjat en utveckling men vi kan bli bättre.

Fråga från publiken:

– Varför är rättigheterna inte lika långtgående för jiddisch och romani chib?

Charlotta Wickman:

– Samiska, finska och meänkieli är s.k. territoriella språk som har talats av hävd i vissa områden. Europarådets minoritetsspråkskonvention ger ett särskilt skydd för sådana språk. Jiddisch och romani chib är icke-territoriella språk.

Länsstyrelsens jämställdhetsuppdrag samt koppling till nationella minoriteter

Maria Stefansson, jämställdhetshandläggare, Länsstyrelsen Västerbotten

I Länsstyrelseinstruktionen, det dokument som reglerar Länsstyrelsens verksamheter, står att:

- Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar (2 §)
- Vid länsstyrelsen ska det finnas en särskild sakkunnig för frågor om jämställdhet (44 §)

Länsstyrelsen har i uppgift att samordna frågor som rör jämställdhet, sprida kunskap och vara stöd till aktörer som jobbar med jämställdhet i länet. Målet för den svenska jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Fyra delmål har formulerats.

Delmål 1: En jämn fördelning av makt och inflytande

Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet.

Delmål 2: Ekonomisk jämställdhet

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Delmål 3: En jämn fördelning av det obetalda hemarbetet och omsorgsarbetet

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Delmål 4: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Varför lyfter man ut jämställdhet och pratar särskilt om det? Diskriminering p.g.a. kön drabbar kvinnor som grupp, både globalt och här i Sverige. När man pratar om mänskliga rättigheter eller mångfald glömmar man ibland att tänka på kön. Man diskuterar olika gruppers (t.ex. unga, äldre eller personer med funktionsnedsättning) rättigheter, men ser inte alltid att kvinnor och män inom dessa grupper kan ha skilda förutsättningar och möjligheter och behandlas olika beroende på kön. FN:s kvinnokonvention har skapats för att det finns ett behov av att särskilt uppmärksamma kvinnors rättigheter.

Något som förenar arbetet för jämställdhet med arbetet för mänskliga rättigheter och nationella minoriteter är att man ofta utgår från ett normkritiskt perspektiv. Normkritik handlar om att ifrågasätta det som tas för givet. Fokus flyttas från det påstått avvikande till det som ses som normalt, det som är norm. Några av de normer som förekommer i samhället är:

- Vithetsnorm
- Könsnorm
- Medelklassnorm
- Åldersnorm
- Funktionalitetsnorm
- Heteronorm
- Religionsnorm
- Språknorm

Arbetsättet hos myndigheter m.fl. har tidigare ofta utgått från att man talar om "de andra", de som inte är här, de som är i behov av stöd eller hjälp på något sätt eller som medborgare överlag. Det har skett utifrån välvilja – hur ska vi bemöta personer från andra länder, hur ska vi göra lokalen anpassad för personer med funktionsnedsättning? – men effekten har ibland blivit att man stängt ute dem som berörs av frågorna. Det är viktigt att grupperna som det handlar om är representerade när beslut tas som rör dem, att deras erfarenheter, kunskap och eventuella förslag ges värde. Normer är svåra att se för dem som själva är en del av dem, och därför är det viktigt att sätta fokus på sig själv – när är jag privilegierad? I ett visst sammanhang kanske jag har stora privilegier, i andra sammanhang inte. Ett sätt att få en bild av vilka normer som råder i samhället är att titta på hur det ser ut i media och reklam. Där blir t.ex. heteronormen (att män förväntas bli intresserade av kvinnor och kvinnor av män) och maskulinitetsnormen (hur män förväntas vara och bete sig) väldigt tydliga, liksom många andra normer.

Arbete med jämställdhet är ett arbete för höjd kvalitet. Studier visar att ett aktivt jämställdhetsarbete ger många positiva effekter:

- Mindre ohälsa både på arbetsplatsen och i hemmet
- Bättre beslut när människor med olika bakgrund och perspektiv involveras
- Mer kreativt arbetsklimat
- Samhällsekonomiska vinster
- Höjd kvalitet till medborgare

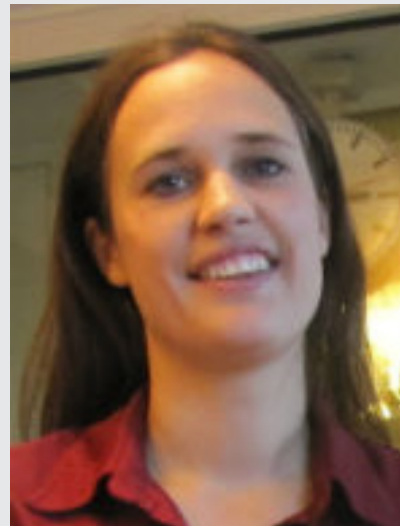
Tema 1: Rätten till information

Tillgänglighet för alla i ett flerspråkigt samhälle

Jennie Spetz, utredare, Språkrådet

Språkrådet arbetar med språkrådgivning på svenska, romska (romani chib) och finska. Huvuduppgifterna är att följa upp språklagen, ge råd i språkfrågor och följa språkutvecklingen i hela landet.

En aktuell fråga är den om språklig tillgänglighet på webben, som ju är en viktig informationskanal för myndigheter. Där finns möjligheter att nå ut med information på olika språk, däribland de nationella minoritetsspråken.

2010 kom Språkrådets rapport En språkpolitik för internet. Där diskuteras vad som behöver göras för att förbättra webbtillgängligheten i ett flerspråkigt perspektiv. Som ett resultat av En språkpolitik för internet tog Språkrådet fram Vägledningen för flerspråkig information – praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser. I den ges praktiska råd om publicering av information på olika språk på webben. Vägledningen är tänkt att ge förståelse för behovet av flerspråkig information och vara ett handfast stöd i informationsarbetet.

2012 gav Språkrådet ut rapporten Flerspråkig tillgänglighet på webben? Metoder för att mäta webbtillgänglighet i flerspråkigt perspektiv. Den innehåller metoder för att följa upp den språkliga tillgängligheten. Det handlar inte bara om antalet språk som finns på en webbplats utan också om kvaliteten på översättningarna, hur målgruppsanalysen har gjorts m.m.

Hösten 2012 gjordes en genomgång av alla kommuners webbplatser. Strax över hälften av kommunerna har något annat språk än svenska, de flesta engelska. I princip alla kommuner i förvaltningsområden har information på finska. Kvaliteten varierar dock. Övriga minoritetsspråk förekommer betydligt mer sällan.

I tabellen nedan redovisas siffrorna för minoritetsspråken samt de fem språk som är vanligast förekommande på webbplatserna.

Kommuner (290)

Engelska: 165

Tyska: 82

Finska: 40

Svenskt teckenspråk: 20

Samiska språk: 18

Franska: 13

Polska: 11

Danska: 11

Meänkieli (alla varieteter): 6

Romska (alla varieteter): 2

Jiddisch: 1

Tidigare har även andra myndigheters webbplatser granskats. Språkfördelningen är ungefär densamma som på kommunernas webbplatser (även här redovisas siffrorna för minoritetsspråken samt de fem språk som är vanligast förekommande på webbplatserna):

Myndigheter (189) (enkäten gjordes för tre år sedan – siffrorna kan ha förändrats)

Engelska: 182

Tyska: 47

Finska: 39

Spanska: 31

Franska: 29

Arabiska: 20

Samiska språk: 17

Romska (alla varieteter): 8

Meänkieli: 8

Jiddisch: 4

Tre myndigheters (Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Skatteverket) webbplatser har djupgranskats med avsikt på kvalitet, design, struktur m.m. Undersökningen visar att myndigheterna har valt delvis olika vägar. Försäkringskassan har t.ex. färre språk på sin webbplats än Arbetsförmedlingen. Försäkringskassan har å andra sidan mer utförlig information på de språk som finns.

För att följa upp den språkliga tillgängligheten på webben framöver kommer Språkrådet bl.a. att använda följande metoder:

- Regelbundna undersökningar som kombinerar observation och enkät
- Fördjupad förståelse för process och praktik med intervjuer
- Bedömning av textkvalitet
- Brukarundersökningar
- Modell för samverkan mellan olika aktörer
- Goda exempel – sprida hur utvecklingen går. Lyfta frågor som behöver uppmärksammas.

Läs mer:

- www.sprakradet.se/minoritetssprak
- En språkpolitik för internet www.sprakradet.se/16924
- Vägledningen för flerspråkig information – praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser: www.sprakradet.se/12967
- Flerspråkig tillgänglighet på webben? Metoder för att mäta webbtillgänglighet i flerspråkigt perspektiv: www.sprakradet.se/16954

Har vi rätten till information?

Carinne Sjöberg, Judiska föreningen, Umeå

Jag föddes i Israel och flyttade till Sverige 1984. Mina föräldrar var överlevande från andra världskriget. De kom från Litauen och Polen. Jag är flerspråkig och talar hebreiska, polska, jiddisch, svenska, engelska och ganska bra arabiska.

Det faktum att minoriteter har särskilda rättigheter i Sverige var ingenting jag visste från början. Jag arbetade inom skolan och barnomsorgen och hamnade så småningom i politiken, och det var då jag fick höra talas om de språkliga och kulturella rättigheterna.

Många överlevande i Sverige har, med tanke på historien, inte vågat berätta om sin identitet och visa vem de är. Rädslan överförs mellan generationerna och finns än i dag hos många. Jag får ibland höra "Carinne, du är väl lycklig över att bo i Sverige, här är det ju inget krig". Det är sant, men vi blir bespottade och utsatta för förföljelse. Jag går med larm. Vi kan inte ha öppna möten, vi måste ha polisskydd. Stora säkerhetsarrangemang är nödvändiga på bl.a. Hillelskolan i Stockholm. Det är inte så fritt och lugnt i Sverige som man kan tro.

Vi vill behålla våra traditioner och vår kultur, det är väldigt viktigt för oss. För att vi och andra nationella minoriteter ska kunna göra det krävs att vi har kunskap om våra rättigheter. Enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk har alla myndigheter skyldighet att informera alla nationella minoriteter om deras rättigheter. Myndigheterna behöver informera mer än de gör i dag. När det gäller språket är det främst de äldre som talar jiddisch. Det vanligaste språket bland judar i världen är hebreiska, som också är religionens språk. Därför skulle vi vilja att även hebreiska blir minoritetsspråk i Sverige.

Religionen är viktig för många judar. Andra är ateister men följer judiska traditioner och firar högtiderna.

Judiska föreningen i Umeå har omkring 70 medlemmar, och medlemmarna kommer också från Skellefteå och Luleå. Vi lär barnen om judiska traditioner och ordnar olika aktiviteter, ibland i samarbete med skolorna. Det är viktigt för oss att våra barn känner tillhörighet och trygghet. Vi får inte bidrag utan använder egna medel. Vissa av våra äldre släktingar börjar bli dementa och gå tillbaka i minnet, de återupplever fruktansvärda händelser. Ibland måste de anhöriga ta ledigt för att finnas vid sina släktingars sida och försöka få dem att känna trygghet.

Skolinspektionens rapport "I marginalen – en granskning av modersmålsundervisning och tvåspråkig undervisning i de nationella minoritetsspråken" (2012) visar att:

- Många kommuner saknar kunskap om de nationella minoriteterna.
- Kommunernas information om rätten till undervisning i nationella minoritetsspråk brister. Modersmålsundervisningen räcker inte till för att utveckla språken i den utsträckning som behövs.
- Undervisning i nationella minoritetsspråk är en lågt prioriterad fråga i många kommuner. Ansvarsfördelningen mellan kommun och skola är ofta otydlig när det gäller modersmålsundervisningen.
- Det är stor brist på lärare som kan undervisa i nationella minoritetsspråk.
- Tvåspråkig undervisning är positiv för elevernas språk- och identitetsutveckling.

Det finns också många goda exempel, t.ex. Hillelskolan i Stockholm. Även andra skolor borde informera mer om de nationella minoriteternas historia och situation. De judiska äldreboenden som finns i landet är också goda exempel. Kultur, symboler och synliggörande är viktigt.

För att komma framåt i arbetet med minoritetsfrågorna behövs tydliga mål, planering, kunskap om rättigheter och skyldigheter, information och inte minst handling. Det är viktigt att myndigheterna gör detta tillsammans med de nationella minoriteterna. Samarbete leder till lösningar.

Läs mer:

"I marginalen – en granskning av modersmålsundervisning och tvåspråkig undervisning i de nationella minoritetsspråken" (2012): <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/min/kvalgr-min-slutrapport.pdf>

Tema 2: Rätten till språk och kultur

Aktuellt i förskola och skola

Gunnar Stenberg, undervisningsråd, Skolverket

Nationella minoriteters rättigheter i förskola och skola regleras i flera olika lagar och förordningar. Enligt språklagen § 14 ska den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk § 17 säger att kommuner i förvaltningsområden ska erbjuda barn vars vårdnadshavare begär det plats i förskoleverksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Enligt skollagen (8 och 9 kap) ska förskolan och förskoleklassen medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

En elev i grundskolan som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet (skollagen 10 kap).

Regeringen har nyligen beslutat att kraven på att en vårdnadshavare har språket som modersmål samt att eleven har grundläggande kunskaper i språket ska tas bort för elever som tillhör de nationella minoriteterna. Tanken är att ändringen i skollagen ska gälla från 1 juli 2015.

Enligt skolförordningen (5 kap) är det rektor som beslutar om en elevs modersmålsundervisning. Modersmålsundervisning får anordnas

1. som språkval i grundskolan och specialskolan,
2. som elevens val,
3. inom ramen för skolans val, eller
4. utanför den garanterade undervisningstiden.

Vid modersmålsundervisning i samiska ska den kursplan som gäller för ämnet samiska i sameskolan användas.

En huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk endast om

1. minst fem elever som ska erbjudas modersmålsundervisning i språket önskar sådan undervisning,
2. det finns en lämplig lärare.

Punkt 1 gäller dock inte nationella minoritetsspråk – undervisning ska erbjudas även om färre elever än fem önskar få undervisning i ett nationellt minoritetsspråk (det räcker med en elev).

Om en elev ges modersmålsundervisning utanför den garanterade undervisningstiden, är huvudmannen skyldig att erbjuda eleven sådan undervisning sammanlagt högst sju läsår under elevens skoltid. Begränsningen gäller inte nationella minoritetsspråk.

Utöver modersmålsundervisning finns några andra särskilda utbildningsmöjligheter inom minoritetsområdet. Sameskolan är en sexårig skolform för samers barn med samisk inriktning som finns i Tärnaby, Gällivare, Jokkmokk, Kiruna och Karesuando. Sameskolan har ca 180 elever och en första-språks- och andraspråksnivå.

Grundskolor kan också anordna integrerad samisk undervisning för samiska elever, om huvudmannen och Sameskolstyrelsen ingår avtal om det. Med samisk undervisning avses undervisning med samiska inslag och undervisning i samiska utöver den undervisning som anordnas som modersmålsundervisning i samiska.

I Nytorpsskolan i Stockholm finns Roma kulturklass, en F-9-klass med romsk inriktning.

Det finns även ett ämne som heter Judiska studier, som skolor kan ansöka hos Skolverket om att få anordna i åk 7-9. Gör gärna det, i dag finns ämnet bara i en skola.

Några av Skolverkets aktuella regeringsuppdrag:

- Insatser för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk. Minst 12 lärare ska utbildas, i första hand i meänkieli och samiska i förvaltningsområdena, i andra hand i finska i förvaltningsområdena. Uppdraget ska rapporteras 2014-2015.
- Stödja utveckling och produktion av läromedel för de nationella minoritetsspråken. Uppdraget ska rapporteras 2015.
- Läromedelssupplement om romsk historia och kultur. Uppdraget ska rapporteras 2014.
- Kursplaner på nybörjarnivå för de nationella minoritetsspråken (Skolverket har ännu inte fått uppdraget men vet att det kommer – när kravet på grundläggande kunskaper slopas krävs också kursplaner på nybörjarnivå).

På Skolverkets hemsida finns stödmaterial att ladda ned:

- Flera språk i förskolan
- Få syn på språket
- Kommentarmaterial till kunskapskraven i modersmål

Läs mer:

Skolverket: www.skolverket.se

Tema Modersmål: <http://modersmal.skolverket.se>

Frågor från publiken:

Sinikka Lindquist, Sverigefinska riksförbundet, Skellefteåbygdens Finska Förening:

– Du nämnde inget om skolpengen som kommunerna får. Vem informerar kommunerna om detta?

Gunnar Stenberg:

– Jag har inget svar på det, det tillhör inte vårt ansvarsområde.

Aina Negga, Sametinget:

– Den förordningsändring i grundskoleförordningen (1994:1194) och gymnasieförordningen (1992:394) som trädde i kraft 1 juli 2008 innebär en rättighet till modersmålsundervisning i finska och jiddisch. Kostnaden för kommunerna för detta regleras i det generella statsbidraget.

Linda Svedin, samordnare för flerspråkighet i Vännäs kommun:

– Finns det någon begränsning gällande antalet barn när man anordnar integrerad samisk undervisning?

Gunnar Stenberg:

– Nej, det finns ingen begränsning uppåt eller nedåt i regleringen, det är något som får diskuteras när skolan skriver avtal med Sameskolstyrelsen.

Att hitta hem – om sökandet efter ett språk och en samisk identitet

Ann-Helén Laestadius, författare och journalist

Ann-Helén Laestadius är författare och frilansjournalist och skriver ofta om frågor som rör nationella minoriteter, bland annat på webbplatserna minoritet.se och samer.se. Vid konferensen talade hon på temat språk och identitet – vad händer med en same utan språk? Vad händer med ens identitet när man saknar sitt modersmål?

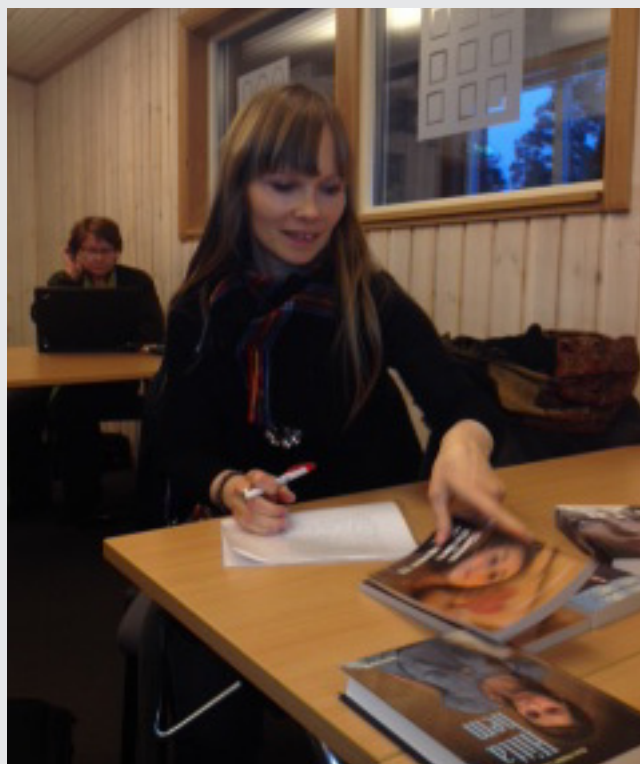
– Jag menar att språket och identiteten är så tätt förknippade att en språkförlust leder till en identitetskris. Och en identitetsförlust.

Hon anser att utvecklingen inom språkområdet måste gå snabbare – modersmåls lärare måste fram nu, liksom bättre läromedel. Dessutom måste de som i likhet med henne tillhör den "förlorade" generationen, födda på 1960- och 70-talet, få en möjlighet att lära sig samiska.

Ann-Helén Laestadius har skrivit flera böcker, bland annat ungdomsromanen *Sms från Soppero* som kom ut 2007. Den handlar om 13-åriga Agnes som bor i Solna. Agnes har en samisk mamma men har själv inte fått lära sig språket. En dag får hon ett sms på samiska och en resa upp till Soppero förändrar hennes liv. *Sms från Soppero* är en kärlekshistoria som också handlar om att hitta sin identitet och bli accepterad för den man är.

Boken kom till när Ann-Helén Laestadius deltog i en ungdomsboktävling som arrangerades av Samiskt informationscentrum, Podium och Nordiska museets förlag. Temat var "Att vara ung same i dag". Med manuset till *Sms från Soppero* vann hon tävlingen.

Uppföljaren, som heter *Hej vacker*, gavs ut 2010 och 2011 kom den tredje boken *Ingen annan är som du*. Den fjärde boken i serien om Agnes släpptes 2012 och heter *Hitta hem*. *Sms från Soppero* har också blivit teater och har under hösten spelats på Giron sámi teáhter i Kiruruna. Just nu är föreställningen på turné i Sápmi och andra delar av landet.

Tema 3. Rätten till inflytande

Vad betyder rätten till inflytande och hur långt har vi kommit?

Charlotta Wickman, departementsråd, Arbetsmarknadsdepartementet

Charlotta Wickman är chef för den enhet som ansvarar för genomförandet av den minoritetspolitiska strategin, som hon har varit med och tagit fram. Hon har också deltagit i att ta fram strategin för romsk inkludering.

Bakgrunden till Sveriges minoritetspolitik är Europarådets ramkonvention om nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Sverige ratificerade dessa år 2000. Inför ratificeringen tittade man på vad Europarådet säger om vad som krävs för att vara en nationell minoritet. Det finns ingen fast definition, men regeringen lämnade ett förslag till riksdagen om ett antal kriterier som ska vara uppfyllda för att en grupp ska vara en nationell minoritet. Det handlar om grupper som har befolkat Sverige under lång tid, som har en uttalad samhörighet, en egen språklig, religiös eller kulturell tillhörighet och en vilja att behålla sin identitet. För att ett språk ska räknas som nationellt minoritetsspråk ska det ha talats under lång tid i landet.

Man tittade också på hur lagstiftningen såg ut och kom fram till att det krävdes nya minoritetsspråkslagar eftersom lagstiftningen som fanns inte gav tillräckligt skydd. Nya lagar skapades men efter några år kom kritik från Europarådet och minoritetsorganisationer om att Sverige inte levde upp till sina internationella åtaganden. 2009 kom en ny proposition, Från erkännande till egenmakt, och 2010 kom en ny lag, lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

En nyckel till att få en bättre efterlevnad av Europarådets konventioner är enligt den nya minoritetspolitiska strategin att de nationella minoriteterna har möjlighet till inflytande. En fungerande dialog och reellt inflytande synliggör de nationella minoriteternas förutsättningar och behov i majoritetssamhället. Genom att synliggöra behoven kan man påbörja en process för att förbättra situationen. Genom att hitta bra samrådsformer kan man även överbygga motsättningar och motverka fördomar mot de nationella minoriteterna.

Enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (5 §) ska förvaltningsmyndigheter ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor. Det är enligt Charlotta Wickman otroligt viktigt att myndighet och minoritet tillsammans formulerar tydliga spelregler kring samråden, så att man vet vilken typ av möte det handlar om. Det är också nödvändigt att följa upp och återkoppla efteråt.

En annan viktig fråga att diskutera i samrådsgruppen är den om arvode och ersättning för förlorad arbetsinkomst. Om det innebär ett löneavdrag för minoriteterna varje gång de träffar myndigheten kan det bli väldigt svårt för dem att delta. Det blir svårt att skapa en hållbar samrådsstruktur.

Vissa kommuner upplever problem att hitta de nationella minoriteterna eller så tror man inte att det finns några minoriteter i kommunen. Men man måste komma ihåg att det handlar om grupper som har förvägrats att tala sitt språk och känt sig tvungna att dölja sin identitet. Då kanske det krävs mer arbete för att få kontakt.

Rätten till inflytande är otroligt viktig av flera skäl. De nationella minoriteterna känner själva bäst till sin situation och måste därför involveras när frågor som på olika sätt berör dem diskuteras, för att rätt beslut ska kunna fattas. Om de nationella minoriteterna inte har inflytande går det inte att skapa förtroende, vilket är en grundförutsättning för att minoritetspolitiken ska kunna bedrivas.

Strategin för romsk inkludering bygger till 100 % på förtroende och när polisens registrering av romer avslöjades skadades naturligtvis förtroendet. Arbetsmarknadsdepartementet tog genast kontakt med den romska referensgrupp som departementet samråder med och efter några dagar hölls ett möte där även justitieministern deltog. Departementet håller en fortlöpande kontakt och berättar vad man vet om vad polisen gör, hur Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden agerar och så vidare, så att referensgruppen ska känna sig informerad. Samarbete och en fungerande dialog är en förutsättning för att strategin ska ge resultat.

Jämlikhet i samhället – en självklarhet?

Ulla Barruk Sunna, ordförande för den samiska delegationen i Umeå

Jag har flera gånger hört både myndighetspersoner och personer från allmänheten säga "Ska de ha privilegier?! Vi har minsann inga!". Men lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk handlar inte om privilegier – den är en demokratireform.

Den representativa demokratin bygger på att 51 vinner över 49. Minoritetsintressen företräds inte, och minoritetsfrågorna är randfrågor i politiken. Är det någon som har privilegier så är det majoriteten, som beslutar om normer och är normbildande. Jag tycker att en av de tidigare talarna slog huvudet på spiken genom att säga att vi måste vara normkritiska.

De nationella minoriteterna behöver bli jämställda medborgare i landet. I och med minoritetsreformen har staten deklarerat att de nationella minoriteterna, som länge varit diskriminerade och även utsatta för övergrepp, har rätten att vara olika och ändå ha lika värde.

Lagen syftar till att ge verktyg och förutsättningar för oss att delta i de demokratiska beslutsprocesserna på lika villkor som övriga medborgare. Vi får en möjlighet att komma till tals och driva våra frågor i ett organiserat sammanhang, inte bara som påtryckargrupper. Vi får en större möjlighet att tillvarata våra mänskliga rättigheter till språk och kultur, och det är väldigt viktigt. Många har förlorat sitt modersmål p.g.a. språkpolitiska hinder som har försvagat minoritetsspråkens ställning i samhället.

Myndigheter över hela landet ska skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Det innebär aktiva insatser för bevarande och utveckling av språk och kultur. Det räcker inte att sitta och vänta in minoriteternas förfrågningar och anspråk.

I dag finns en stor brist i utbildningen i och på minoritetsspråk, men också få möjligheter att använda minoritetsspråken i samhällslivet. Modersmålsundervisning är generellt sett det enda som står till buds för barn med nationell minoritetstillhörighet. Den genomsnittliga tiden är 40 minuter i veckan. Detta är inte tillräckligt för att behålla eller lära sig ett språk.

Bristen på lärare är ett reellt hinder för att vi ska kunna återta och utveckla våra nationella minoritetsspråk. Myndigheterna kan i samarbete med de nationella minoriteterna påverka staten att skyndsamt tillskjuta mer resurser i form av pengar och regelverk, som underlättar nyrekrytering av lärare. Ni som jobbar i kommuner vet hur svårt det är att rekrytera lärare. Ni om några har möjligheter att rapportera hur det fungerar i verkligheten och påverka regeringen till att skapa förbättringar.

Vi anser att våra barn blir diskriminerade genom att de inte får undervisning på sitt språk, och det är mycket allvarligt för framtiden. Diskriminering p.g.a. språk borde förebyggas, eventuellt genom att det läggs till som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Det är också viktigt att bygga arenor för användning av minoritetsspråken. Det svenska språket är säkrat genom språklagen och inget minoritetsspråk kommer att dominera över svenskan.

För att vi ska nå fram till meningen med lagstiftningen och till det vi nationella minoriteter förväntar oss krävs samråd. Det är verktyget som lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ger för att tillvarata de nationella minoriteternas rättigheter till inflytande, språk och kultur. Samråden är bärande för att denna lagstiftning ska bli mer än en pappersprodukt. Samrådet ska vara en dialog mellan likvärdiga parter. Myndigheterna ska, oavsett om de ingår i ett förvaltningsområde eller inte, samråda med alla nationella minoriteter. Samrådet ska bygga på respektfull dialog och komma in tidigt i en planeringsprocess, före inriktningsbeslut eller förslag till beslut. De ska hållas förutsättningslöst – man får inte ha bestämt sig för ett beslut redan i förväg.

Samrådet ska ge allsidig information och tillförsäkra minoriteterna effektivt och faktiskt inflytande. Arvode, ersättning för förlorad arbetsinkomst och reseersättning bör utgå till minoritetsrepresentanterna. De företräder ett kollektivt intresse och har samma roll som ni kommun- eller landstingspolitiker har. Dessutom tillför de också faktakunskaper till samråden. Samrådet bör leda till fritt och informerat samtycke från minoriteterna. Om man inte kan komma överens får beredningen börja om, alternativt genomförs inte planerna.

Om man uppfyller ovanstående punkter får man så gott som alltid konsensus. Man har ett gemensamt mål och bygger tillit till varandra. Erfarenheter visar att om samrådet är ett samtal mellan parter som respekterar och litar på varandra så blir också resultatet bra.

Man ska samråda om frågor som berör de nationella minoriteterna direkt och i vidare bemärkelse; om enskilda sakfrågor och om strukturella frågor i samhället. En kommun bestämde sig t.ex. för att lägga ner en byskola, utan att ha haft samråd. Det innebar att många samiska barn miste sin modersmåls-

undervisning. Det fanns ingen undervisning på den skola de skulle flytta till. Det hela slutade bra till sist, men detta visar på vikten av att samråda. Annars kan man missbedöma effekterna av ett beslut. Om samrådet begränsas till ärenden som enbart berör minoriteterna (t.ex. en kulturfestival) riskerar samrådet att få en inlåsningseffekt. Man kanske bara pratar om statsbidraget man får. Då har man inte kommit så mycket längre i den politiska beslutsordningen. De nationella minoriteterna har inte blivit mer delaktiga eller fått mer inflytande i samhällslivet.

Samrådet ska vara fast organiserat, representativt för minoriteten, strategiskt och långsiktigt. Det bör finnas en arbetsordning för hur, när och vad man ska samråda om. Samrådet ska dokumenteras och besluten ska motiveras. Återkoppling ska ske till samrådsgruppen om resultatet av samrådsbesluten. Öppna samråd kan vara bra ibland för att få flera synpunkter.

Ett exempel där samrådsdiskussionerna har fått goda resultat är frågan om ett Nationellt centrum för samisk folkhälsa, som initierades av samerna under samrådet med Landstinget i Västerbotten. Förslaget har fått ett mycket bra gensvar från politiker och ledning i landstinget. Centret ska enligt förslaget bli ett kunskapscentrum som kan serva övriga landet med kunskap och information om samernas livsvillkor och folkhälsa.

Hinder för samråd:

- Negativa attityder
- Fördomar
- Maktobalans (myndighetspersoner har automatiskt en maktposition)
- Brist på pengar
- Brist på personresurser. Få minoritetsrepresentanter arbetar på ideell basis.
- Täta personalbyten på myndigheten

Vinster av samrådet:

- Ökad delaktighet för medborgarna i samhället
- Bidrar till ett positivt samhälle med ökad förståelse för varandra
- Kan bidra till att förebygga fördomar och negativa attityder
- Bättre beslutsunderlag till myndigheten
- Bidrar till kortare genomförandetid av besluten

Framgångsfaktorer (som sinsemellan påverkar varandra) är vilja, engagemang och kunskap, eller annorlunda uttryckt kraft, kärlek och visdom.

Ni myndigheter har utvecklingen i era händer - tillsammans med oss nationella minoriteter.

Avslutning

Jenny Saba Persson, verksamhetsutvecklare , Rättighetscentrum Västerbotten

Målet för den svenska minoritetspolitiken är att skydda de nationella minoriteterna. Det handlar bl.a. om skydd mot diskriminering och utsatthet. Rättighetscentrum Västerbotten är en antidiskrimineringsbyrå och en resurs i det här arbetet i Västerbotten. Huvudman är Sensus Studieförbund som också driver Rättighetscentrum Norrbotten.

Sensus arbetar utifrån tre perspektiv:

- Livsfrågor
- Mångfaldsfrågor
- Globala frågor

Det finns 13 andra byråer i landet som jobbar med att förebygga och motverka diskriminering. Byråerna samverkar nationellt, genomför gemensamma satsningar och har också tät kontakt med Diskrimineringsombudsmannen (DO). Antidiskrimineringsbyråernas uppdrag handlar om att motverka och förebygga diskriminering och de får finansiering från staten. Det finns flera skäl till att staten avsätter pengar för detta arbete. Diskriminering får negativa konsekvenser både individuellt och samhälleligt. Det skapar utanförskap som blir dyrt för samhället.

Gemensamt för antidiskrimineringsbyråerna är att de arbetar inom följande tre områden:

- Kostnadsfritt stöd och rådgivning till enskilda personer som upplever sig diskriminerade. Antidiskrimineringsbyrån utreder om det är diskriminering enligt lagstiftningen, och kan även gå in med stödjande insatser (t.ex. medling) för att lösa ärendet lokalt. Om personen vill kan antidiskrimineringsbyrån hjälpa till att lyfta ärendet till DO som i sin tur avgör om ärendet ska prövas rättsligt eller ej.
- Informations- och utbildningsinsatser om diskriminering, rättigheter och skyldigheter (vad gör jag om mina rättigheter kränkts?) samt mångfaldsfrågor.
- Opinionsbildning (genom publika arrangemang och massmedia)

Hösten 2013 till hösten 2014 pågår den kostnadsfria seminarierien "Att göra lika men på olika sätt" i Skellefteå. Den handlar om representation, mångfald och makt och ger olika perspektiv på diskrimineringsfrågor och hur diskriminering kan motverkas. Nästa seminarium hålls den 5 december, heter "Lika barn leka bäst" och handlar om vithetsnormer och kulturell makt. Några av de frågor som tas upp är: Lever kolonialismen i bilder? Hur gör vi kulturen mer inkluderande? Finns det rasism på bibliotekens barnavdelningar? Plågas svenskt kulturliv av diskriminering? Anmälan görs på www.sensus.se/skelleftea.

I diskrimineringslagen finns sju diskrimineringsgrunder:

- Etnisk tillhörighet
- Kön
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Religion eller annan trosuppfattning
- Sexuell läggning
- Funktionshinder
- Ålder

Diskriminering kan drabba alla. Vissa grupper – däribland de nationella minoriteterna – har utsatts och utsätts för strukturell diskriminering och har fått utstå negativ särbehandling i generationer.

Ta gärna kontakt med Rättighetscentrum Västerbotten!

<http://www.sensus.se/rattighetscentrumvb>

